

Допомога по догляду

за дитиною до трьох років

С. В. Ананко

головний спеціаліст Департаменту соціального, трудового та гуманітарного законодавства Міністерства юстиції України

Одним із актуальних питань, яке хвилює на сьогодні не одну родину з дітьми, є і буде залишатися питання стосовно умов призначення, виплати та розміру допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Відповідно до Конституції України, сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Перш за все, гарантований державою рівень матеріальної підтримки сімей з дітьми шляхом надання державної грошової допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів та віку дітей встановлено Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми».

Відповідно до цього Закону, призначається такий вид державної допомоги сім'ям з дітьми, як, зокрема, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Так, право на допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку мають громадяни України, в сім'ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти.

Крім того, право на державну допомогу нарівні з громадянами України на умовах, передбачених цим Законом, іншими законами або міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, мають іноземці та особи без громадянства,

які постійно проживають в Україні, а також особи, яким надано статус біженця в Україні. У зв'язку з тим, що Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» встановлено, що у 2010 р. допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» призначається і здійснюється в розмірах і порядку, визначених Кабінетом Міністрів України, хотілося б детальніше зупинитися на деяких положеннях Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751 (далі – Порядок).

Так, за цим Порядком, право на виплату допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку має один з батьків дитини, усиновлювач, опікун, дідусь, бабуся або інший родич, який фактично здійснює догляд за дитиною.

Цей вид допомоги виплачується щомісяця з дня призначення зазначеної допомоги по день досягнення дитиною вказаного віку включно.

При цьому варто зазначити те, що виплата допомоги в розмірі, що перевищує мінімальний, здійснюється протягом шести календарних місяців. Разом з тим, якщо особа, якій призначена допомога, після закінчення зазначеного строку не підтвердила право на призначення допомоги у розмірі, що перевищує мінімальний, допомога виплачується у мінімальному розмірі.

Щодо дати, з якої призначається допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, слід зазначити, що для непрацюючих осіб та осіб – суб'єктів підприємницької діяльності до-

помога призначається з дня звернення за її призначенням, але не раніше, ніж з дня, що настає після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами для непрацюючих, а для працюючих осіб – з дня настання відпустки по догляду за дитиною по день її закінчення.

Для усиновлювачів та опікунів така допомога призначається не раніше, ніж з дня прийняття рішення про усиновлення або встановлення опіки.

Днем звернення за призначенням допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку вважається день прийняття органом праці та соціального захисту населення відповідної заяви з усіма необхідними документами, якими є:

- заява матері (батька, усиновлювача, опікуна, дідуся, бабусі або іншого родича, який фактично здійснює догляд за дитиною), що складається за формою, затвердженою Мінпраці;
- копія або витяг з наказу (розпорядження) роботодавця про надання відпустки;
- копія свідоцтва про народження дитини;
- копія трудової книжки матері (батька, усиновлювача, опікуна, дідуся, бабусі або іншого родича), яка (який) здійснює догляд за дитиною;
- довідка з місця навчання – для осіб, які навчаються;
- довідка про те, що виплата допомоги по безробіттю або матеріальної допомоги по безробіттю не проводиться, – для непрацюючих осіб, які перебувають на обліку в центрі зайнятості;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця – для осіб, що провадять підприємницьку діяльність.

Стосовно усиновлювачів та опікунів слід зазначити, що, крім вказаних документів, вони подають також копію рішення про усиновлення або встановлення опіки.

Особи, що працюють у режимі неповного робочого часу або вдома, подають довідку з місця роботи про початок виконання трудових обов'язків на зазначених умовах.

Особам, що працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності та господарювання, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на підставі витягу з наказу (розпорядження) роботодавця про надання особі, яка фактично здійснює догляд за дитиною, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Для найманих працівників фізичних осіб – підприємців допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку призначається на підставі довідки роботодавця, до якої за відсутності печатки прикладається копія свідоцтва про державну реєстрацію.

Якщо особа працює в режимі повного робочого часу або оформила відпустку у зв'язку з навчанням до закінчення відпустки по догляду за дитиною до досяг-

нення нею трирічного віку, роботодавець повинен протягом п'яти днів після видання наказу про припинення зазначеної відпустки повідомити про це орган праці та соціального захисту населення за місцем проживання такої особи.

При цьому слід зауважити, що органам праці та соціального захисту населення забороняється вимагати для одержання допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку інші документи, крім зазначених у цьому Порядку.

Переоформлення документів щодо виплати допомоги на іншу працездатну особу, яка не отримує пенсії, здійснюється згідно з письмовою заявою такої особи на підставі довідки з місця роботи, навчання, служби, центру зайнятості про початок виконання особою, що отримувала допомогу, трудових обов'язків, навчання, несення служби, перебування на обліку в центрі зайнятості.

Разом з тим, варто зазначити про те, що в повному розмірі вказана допомога виплачується тим особам, які доглядають дітей віком до трьох років і одночасно продовжують навчатися з відри-

вом від виробництва, провадять підприємницьку діяльність.

Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку признається і виплачується одному з батьків дитини, усиновлювачу, опікуну, дідусю, бабусі або іншому родичу органами праці та соціального захисту населення за місцем їх реєстрації.

При цьому, допомога може бути призначена і за місцем фактичного проживання за умови подання довідки про неодержання зазначеної допомоги в органах праці та соціального захисту населення за місцем реєстрації.

Щодо розміру допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку у 2010 р. повідомляємо, що його розмір дорівнює різниці між 100 відсотками прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менш як 130 гривень.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» передбачено, що на 2010 р. прожитковий мінімум для працездатних осіб: з 1 жовтня в розмірі 907 гривень, з 1 грудня – 922 гривні.

При цьому, у разі затвердження нового розміру прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку розмір допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку перераховується без звернення осіб, яким вони призначені, з місяця набрання чинності актом законодавства, що встановлює новий прожитковий мінімум.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї визначається згідно з Методикою обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги на підставі довідки про доходи і декларації про доходи та майновий стан осіб, що звернулися за призначенням усіх видів соціальної допомоги.

До складу сім'ї особи, що звертається за призначенням цієї допомоги, включаються чоловік (дружина); рідні, усиновлені та підопічні діти віком до 18 років, а також діти віком до 23 років, які навчаються за денною формою у вищих навчальних закладах I – IV рівня акредитації та професійно-технічних навчальних закладах і не мають власних сімей незалежно від місця проживання або реєстрації; неодружені повнолітні діти, які визнані інвалідами з дитинства I та II групи або інвалідами I групи і проживають разом з батьками; непрацездатні батьки чоловіка та дружини, які проживають разом з ними і перебувають на їх утриманні у зв'язку з відсутністю власних доходів; жінка та чоловік, які проживають однією сім'єю, не перебувають у шлюбі, але мають спільних дітей.

Також слід зазначити, що допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку надається на кожну дитину незалежно від кількості народжених (усиновлених, взятих під опіку) дітей у сім'ї, по догляду за якими надається допомога.

Для призначення допомоги у розмірі, що перевищує мінімальний, подається в установленому порядку довідка про склад сім'ї та декларація про доходи і майновий стан (заповнюється на підставі довідок про доходи кожного члена сім'ї).

Розмір допомоги, яка надається з урахуванням доходів сім'ї, може бути перерахований з місяця подання отримувачем допомоги заяви до закінчення строку її призначення.

Досить часто виникає питання стосовно переліку виплат, які входять до сукупного доходу сімей при визначенні його середньомісячного розміру.

Так, до сукупного доходу сімей (одержувачів) входять, зокрема, нарахована заробітна плата, у тому числі за надурочну роботу, за роботу в святкові, неробо-

чі і вихідні дні та за роботу за сумісництвом; плата за роботу в колективному сільськогосподарському підприємстві; стипендії, пенсії, допомога (крім частини допомоги при народженні дитини, виплата якої здійснюється одноразово при народженні першої дитини в сумі 4800 гривень, другої дитини – 4840 гривень, третьої та наступної дитини – 5000 гривень, допомоги на поховання, одноразової допомоги, яка надається за рішеннями органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, організацій незалежно від форм власності), допомога на навчання, безпосередньо отримана особою від підприємства, установи чи організації, за винятком коштів, отриманих на умовах позики чи кредитів, та щомісячні компенсаційні виплати. При цьому до сукупного доходу не включається відповідна допомога, для призначення якої обчислюється сукупний дохід. При зверненні за призначенням декількох видів допомоги, розмір яких визначається з урахуванням сукупного доходу, до сукупного доходу сім'ї входять розміри призначених на дату звернення зазначених видів допомоги, крім допомоги, для призначення якої обчислюється сукупний дохід; доходи від підприємницької діяльності; одержані аліменти та ін.

Водночас перелічимо випадки, коли виплата допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку може припинитися.

Так, виплата допомоги припиняється:

1) у разі:

- позбавлення отримувача допомоги батьківських прав;
- відмови отримувача допомоги від виховання дитини;
- тимчасового влаштування дитини на повне державне утримання;
- відібрання дитини в отримувача допомоги без позбавлення батьківських прав;

- припинення опіки або звільнення опікуна від його повноважень;
- перебування отримувача допомоги у місцях позбавлення волі за рішенням суду;
- скасування рішення про усиновлення дитини або визнання його недійсним;
- смерті дитини;
- смерті отримувача допомоги;
- виникнення інших обставин;

2) у разі, коли особа, що отримує в органі праці та соціального захисту населення допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку:

- звернулася до центру зайнятості за сприянням у працевлаштуванні – з дня призначення їй допомоги по безробіттю чи матеріальної допомоги по безробіттю. Центр зайнятості повідомляє орган праці та соціального захисту населення про те, що такій особі призначено допомогу по безробіттю чи матеріальну допомогу по безробіттю або що строк виплати хоча б однієї із зазначених двох видів допомоги закінчився;
- виявила бажання працювати – з дня працевлаштування (початку виконання трудових обов'язків).

Припинення виплати допомоги за таких причин здійснюється з місяця, що настає за місяцем, в якому виникли зазначені обставини, за рішенням органу, який призначив допомогу.

Разом з тим, не припиняється виплата допомоги особам, що працюють у режимі неповного робочого часу, вдома або провадять підприємницьку діяльність.

Хотілося б також зазначити про ті випадки, коли одержувач державної допомоги змінює місце проживання. В таких випадках виплата її продовжується органом праці та соціального захисту населення за новим місцем проживання з дня (місяця) звернення, але не раніше, ніж з дня реєстрації.